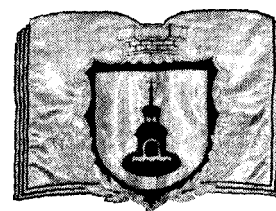

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
Кафедра іноземної філології, перекладу та методики навчання

**Людино- й культурознавчі
пріоритети сучасного
мовознавства**

**Напрями, тенденції та міждисциплінарна
методологія**

колективна монографія

Переяслав-Хмельницький
2019

Летюча Л. Ергономічний простір Переяслав-Хмельницького: лексико-семантичний аналіз	232
Навальна М. Функціонування стилістично зниженої лексики в мові українських мас-медіа	243
Овсієнко Л. Стратегії і тактики в контексті німецькомовного діалогічного дискурсу (на матеріалі німецькомовної художньої прози)	254
Приходько Г. Функціонально-семантичне представлення ілпокутивного фрейму як умова реалізації оцінки у висловлюванні	264
Уривова Л. К проблематике сложносоставных наименований аппозитивного типа в русско-чешском плане	276
Шуневич Б. Функціонування термінології з робототехніки у трьох жанрах науково-технічної літератури	284
Розділ IV. КУЛЬТУРНА ЛІНГВІСТИКА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ (МОВНІ КОНТАКТИ, ТРАНСЛЯТОЛОГІЯ)	292
Blahak B. Das Pilsner städtische Deutsch bis 1945: Ansätze eines Rekonstruktionsversuchs	292
Paslawska A. Ivan Franko und sein Weg zum Übersetzen	301
Pavliuk N. Intersemiotic and Interlingual Factors of Semantic Changes in Proper Names: Case Study of Hamlet as a Proper Name	308
Winter A. Gewalt und Sprache – Transformationen der Avantgarde-Architektur	316
Василенко Г. Магія метаморфозу лірики Миколи Воробйова в англomовній інтерпретації	324
Дорофєєва М. Синергетика перекладу: поняття і принципи (історико-методологічний огляд)	332
Пальчевська О., Губич П. Прецедентність і стереотипність етнічних анекдотів (на матеріалі української, англійської та польської мов)	347
Пономаренко В. Новітні запозичення в українській мові: соціокультурні аспекти	354
Черноватий Л. Особливості перекладу конфесійних текстів в англійській та українській мовах	362
Розділ V. КУЛЬТУРНА ЛІНГВІСТИКА І ФРАЗЕОЛОГІЯ	376
Shkolyarenko V. Entstehung und Entwicklung von Phraseologismen der deutschen Sprache: theoretische Zugriffe	376
Коцюба З. Методологічні проблеми зіставного дослідження паремій (універсальне vs національне)	384
Наumenko H. Внутрішня форма фразового дієслова в осягненні англійської мови та літератури	391
Романова Н. Семантичні особливості німецькомовних фразеологічних одиниць із компонентами SAU і SCHWEIN	400

CONTENTS

HUMAN AND CULTURE STUDIES PRIORITIES IN MODERN LINGUISTICS: TRENDS, TENDENCIES AND INTERDISCIPLINARY METHODOLOGY (Foreword by V. P. Kotsur, academician).....	9
CHAPTER I. CURRENT TRENDS OF HUMAN AND CULTURE RELATED LINGUISTICS IN UKRAINE AND ABROAD	11
<i>Dombrovan T.</i> Linguistic Synergetics and the Study of Language Complexity.....	11
<i>Zahnitko A.</i> Categorical and Paradigmatic Dimensions of Flectivity: Corpus-Based Modeling.....	19
<i>Borysov O.</i> The Polyparadigmatic Character of Dialogue Interpretation: System-Centrism – Antopocentrism – Synergetics.....	30
<i>Demenchuk O.</i> Models of Lexical Semantic Derivation and the Ways of Their Linguistic Representations.....	42
<i>Dovbnia L., Tovkaylo T.</i> Ethnolinguistic Studios by Olena Kurylo.....	54
<i>Medvid N.</i> Linguistic and Philosophical Principles of Linguoculturology Forming.....	62
<i>Mizin K.</i> Tangency Points of Cultural Linguistics & Linguoculturology: Theoretical Foundations and Methodological Toolkits.....	71
<i>Mizin K., Petrov O.</i> Linguocultural Concept as Analytical Tool of Linguoculturological and Contrastive Linguoculturological Studies.....	85
<i>Formanova S.</i> Lingua & Cultural Aspects of the Invective.....	93
CHAPTER II. COGNITIVE LINGUISTICS IN CULTURAL ASPECT. CULTURAL CONCEPTUALIZATION AND LANGUAGE	106
<i>Bystrov Ya.</i> Metaphoric Conceptualization of Image-Scheme UP/DOWN in the Deictic Space of Biographical Narrative.....	106
<i>Byalyk V.</i> Cognitive Dimension of a Lexical Quantor.....	117
<i>Korostenski J.</i> The Concepts Verbalization in Relation to Anthropocentrism (Based on Czech-Russian Comparison).....	133
<i>Kryshaliuk A.</i> Image-schematic Modeling of Change Construct in the Contemporary English Newspaper Discourse.....	144
<i>Mamedova A.</i> The Domain RAUM in the German-speaking World (Based on German Proverbs and Sayings).....	152
<i>Potapenko S.</i> Ukrainian Cognitive Linguistics: from Analytical to Integrationist Study of Language.....	159
<i>Stefanova N.</i> Cognitive and Onomasiological Reconstruction of Perception of Indo-Europeans and their Descendants – Proto-Germanic and Proto-Slavic Peoples – about Beauty.....	171
<i>Shvets N.</i> The Structure of Nominative Fields Representing Concepts ПРАЦЬОВИТИСТЬ – ЛЕДАРСТВО / DILIGENCE – LAZINESS in Ukrainian and English from the Standpoint of Contrastive Linguoculturology.....	179
CHAPTER III. CULTURAL LINGUISTICS AND PRAGMATICS (DISCOURSE)	186
<i>Shvets T., Shvets O.</i> Lexical Means of Politeness Expression by the English, French and German Language Speakers.....	186
<i>Skliarenko O.</i> Narrative Structure of Modern German-Speaking Stories (Peculiarities Analyses on the Example of Ingeborg Bachmann's Stories).....	195
<i>Balandina N.</i> Ukrainian-Polish Song «HEJ, SOKOJY!» («ГЕЙ, СОКОЛИ!») as a Communicative Process.....	203

- ПИХТОВНИКОВА, Л.С. (ред.) (2015): *Синергетика в филологических исследованиях*. Х.: ХНУ имени В.Н.Каразина.
- ПОСТОВАЛОВА, В.И. (1995): Наука о языке в свете идеала цельного знания. В: *Язык и наука конца XX века*. М.: РАН, с. 342-420.
- ПРОХОРОВ, А.М. (ред.) (1993): *Большой энциклопедический словарь*. М.: Советская энциклопедия; СПб.: Фонд «Ленинградская галерея».
- РАЙЗБЕРГ, Б.А. / ЛОЗОВСКИЙ, Л.Ш. / СТАРОДУБЦЕВА, Е.Б. (1999): *Современный экономический словарь*. М.: ИНФРА-М.
- САВЧЕНКО, А.В. (2003): Тектология А.А.Богданова как прототип современной методологии. В: *Мат-лы межвузовской науч.-пр. конференции молодых ученых «Идеи Богданова А.А. и современность»*. Москва: РАГС, 2003, с. 6-12.
- Святе Письмо (переклад Івана Хоменка), I Послання Апостола Павла до Коринтян. Кор 3,1; Кор 3,6- 11. <<http://bibliya.in.ua/index.php/site/knyha?k=kor1%20>> [online]. [cit. 12. 11. 2018].
- СЕРГЕЕВА, Т.Б. (2009): *Словарь-справочник по философии для студентов лечебного, педиатрического и стоматологического факультетов*. Ставрополь: СтГМА.
- СТЕПИН, В.С. (2006): *Философия науки. Общие проблемы*. М: Гардарики.
- СТЕПИН, В.С. (ред.) (2001): *Новая философская энциклопедия*. Т. 4. М.: Мысль.
- ТАХТАДЖЯН, А.Л. (2001): *Principia teologica. Принципы организации и трансформации сложных систем: эволюционный подход*. СПб.: СПбХФА.
- Тезаурус русской деловой лексики. <<https://slovar.cc/rus/tezaurus-del/1434946.html>> [online]. [cit. 10. 3. 2017].
- ТОРОП, П. (1995): *Тотальный перевод*. Тарту: Изд-во Тартуского ун-та: Tartu University Press. Философская Энциклопедия. В 5-х т. Москва: Советская энциклопедия. 1960-1970. <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/3793/> [online]. [cit. 10. 12. 2017].
- ФЛОРЕНСКИЙ, П. (2006): *Имена*. М.: Эксмо.
- ХАКЕН, Г. (1980): *Синергетика*. М.: Изд-во «Мир».
- ХАКЕН, Г. (1985): Иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах. М.: Мир.
- ХОРУЖИЙ, С.С. (2011): Что такое SYNERGEIA? Синергия как универсальная парадигма: ведущие предметные сферы, дискурсивные связи, эвристические ресурсы. *Вопросы философии*, № 12, с. 19-37
- ЭШБИ, У.Р. (1959): Введение в кибернетику. М.: Изд-во иностр. лит-ры.
- ЮН, Г., ТАЛЬ, Г., ГРИГОРЬЕВ, В. (2003): *Словарь по антикризисному управлению*. М.: Дело.
- DUDEN (1982): *Fremdwörterbuch*. Bd. 5. Mannheim; Wien; Zürich.
- FULLER, R.B. (1975): *Synergetics. Explorations in the Geometry of Thinking*. New York: Macmillan.
- FULLER, R.B. (2008): *Bedienungsanleitung für das Raumschiff Erde und andere Schriften*. Hamburg: EVA Europäische Verlagsanstalt.
- NAKEN, H., PLATH, P. J., EBELING, W., ROMANOVSKY, J. M. (2016): *Beiträge zur Geschichte der Synergetik. Allgemeine Prinzipien der Selbstorganisation in Natur und Gesellschaft*. Wiesbaden: Springer.
- REISS, K. (2000): *Grundfragen der Übersetzungswissenschaft: Wiener Vorlesungen*. Wien: WUV-Univ.-Verlag.
- SACHS, J. (1995): *Aristotle's Physics: a Guided Study*. New Brunswick and London: Rutgers University Press.
- SACHS, J. (2002): *Aristotle's Metaphysics*. Santa Fe, NM: Green Lion Books.
- SynergieWissen, Interdisziplinäres Forum am ZfL Berlin <<http://www.zflprojekte.de/synergie/doku.php?id=features:einfuehrung>> [online]. [cit. 25. 3. 2016].
- UTB-Online-Wörterbuch Philosophie. <<http://philosophie-woerterbuch.de/>> [online]. [cit. 15. 9. 2017].
- WARD, L. F. (1903): *Pure Sociology. A Treatise on the origin and spontaneous development of society*. New York: Macmillan.

Профіль автора

Дорофеева Маргарита Сергіївна
д.філол.н., доцент
Наукові інтереси: синергетика перекладу, лінгвосинергетика, когнітивна транслятологія, дидактика перекладу
кафедра германської філології та перекладу,
Інститут філології
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка
margarita_dorofeeva@hotmail.com

Author's Profile

Dorofeeva Marharyta S.
DSc (Philology), Associate Professor
Scientific interests: Translation Synergetics, Linguosynergetics, Cognitive Translatology, Translation Didactics.
Department of German Philology and Translation,
Institute of Philology
Kyiv National Taras Shevchenko University
margarita_dorofeeva@hotmail.com

ОЛЕКСАНДРА ПАЛЬЧЕВСЬКА [OLEKSANDRA PALCHEVSKA]

ПЕТРО ГУБИЧ [PETRO HUBYCH]

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Україна
[Lviv State University of Life Safety, Ukraine]

**ПРЕЦЕДЕНТНІСТЬ І СТЕРЕОТИПНІСТЬ ЕТНІЧНИХ АНЕКДОТІВ
(на матеріалі української, англійської та польської мов)
[The Precedent and Stereotypical Character of Ethnic Jokes
(Based on Ukrainian, English and Polish)]**

Вступ. Одним з актуальних напрямків сучасних лінгвістичних досліджень є вивчення різноманових текстів з позиції лінгвокультурології, яка займається дослідженням особливостей взаємодії мови і культури. При цьому тексти етнічних анекдотів можна розглядати як джерело опису специфіки комунікативно-прагматичного варіювання з урахуванням національного колориту, який має безпосередній вплив як на вербальні, так і на екстравербальні засоби спілкування.

Метою цієї розвідки є вивчення прецедентності та стереотипної специфіки гумористичних текстів на матеріалі україномовних, англійських та польськомовних анекдотів.

Мета дослідження зумовила постановку наступних завдань, а саме:

- 1) проаналізувати структурно-композиційні особливості анекдоту як жанру;
- 2) дати загальну характеристику найбільш репрезентативних особливостей прецедентності у текстах анекдоту з урахуванням її змістовних аспектів, які експлікуються через етно-стереотипи;
- 3) проаналізувати деякі мовностилістичні засоби творення гумористичного ефекту в етнічних анекдотах.

Структурно-композиційні особливості анекдоту. Більшість лінгвістів вважають, що анекдот є самостійним мовним жанром, відповідно, має стійку форму оповідання та характеризується певними ознаками, що відрізняє цей тип тексту від інших. Анекдот як мовний жанр характеризується наступними специфічними ознаками:

- стереотипність моделі будови й змісту анекдотів, тобто наявність поширених сюжетів, виникнення аналогічних сюжетних схем в різних ситуаціях;
- відтворюваність: анекдот не створюється заново, а репродукується, передається від одного оповідача до іншого;
- варіативність: анекдоти розповідаються з різними варіантами;
- принципова відсутність авторства: оповідач анекдоту ніколи не претендує на авторство, але одночасно розраховує на те, що цього анекдоту не знає співрозмовник, інакше його спіткає комунікативна невдача;
- «зображальність» при розповіданні анекдоту: розповідання анекдотів – це не просто оповідь, а міні-представлення, в якому оповідач використовує весь арсенал невербальних засобів (розповідання «в особах», використання паралінгвістичних засобів комунікації);
- інтертекстуальність: включеність в тексти загального або спеціального призначення, в складі яких анекдот як інтертекст може виконувати комплекс різних функцій, які супроводжують комічний ефект: рекреаційних, ігрових, сатиричних, моралізаторських та ін.;
- ситуативність і доречність анекдоту, які полягають в знанні оповідача того, кому і який анекдот можна розповідати. Тому категорія доречності є однією з домінантних категорій мовного жанру анекдоту в плані його функціонування (Шмелева 2002, 86).

Композиційна структура етнічного анекдоту складається з таких елементів: вступ (або метатекстовий зачин), зав'язка, кульмінація (розвиток ситуації), розв'язка (стадія пуанту). Вступ – один з важливих елементів, оскільки саме в ньому, вказана етнічна приналежність персонажів та натяк на події в сюжеті. В ході аналізу композиційних особливостей анекдоту були виділені найбільш живі фрази, та їх класифікація.

Наступна основна складова анекдоту – зав'язка. Основним в зав'язці анекдоту є створення сюжетних та когнітивних підстав для прогнозування оповідачем можливих варіантів

розвитку подій.

Розв'язка етнічного анекдоту, незалежно від кількості тексту, є короткою, несподіваною, часто парадоксальною, що зазвичай і робить анекдот смішним. Наявність стадії розв'язки (пуанти) наприкінці тексту є обов'язковою в композиційній будові анекдоту, бо саме в ній відбувається досягнення комічного ефекту. Значення пуанти (англ. punch line) підкреслює Л. С. Піхтовнікова: «сприяє тому, що ситуація несподівано перетворюється на свою протилежність. Пуант ставить ситуацію з ніг на голову, або навпаки. Несподівано відкривається зворотний бік медалі і розбіжності упізнаються. Те, що в ситуативній частині сприймалося як звичайна розповідь, у пуантовій частині перетворюється на абсурд. Курйозність повернутої ситуації створює комічний ефект» (Піхтовнікова 2000, 206).

Прецедентна ситуація етнофобізму в анекдотичному дискурсі. Кожний анекдот спирається на певну прецедентну ситуацію, яка є стереотипним відображенням образу притаманного тій чи іншій лінгвокультурній спільноті. Прецедентна ситуація – певна «ідеальна ситуація», яка коли-небудь була реальною, або ж належить до створених віртуально людським мистецтвом. За В. Красних прецедентною ситуацією можна вважати ту ситуацію, яка, по-перше, добре відома носіям певного ментально-лінгвального комплексу, по-друге, є актуальною в когнітивному плані, тобто має варіант сприйняття, в який входять певні мінімізовані та національно-детерміновані знання, чи якесь певне уявлення про саму ситуацію, що містить, в тому ж числі, і конотації, які пов'язуються з даною ситуацією, а також, по-третє, апелює до якої є частотними в комунікації представників даної національної лінгвокультурної спільноти (Красних 2003, 183).

Кожна нація намагається переосмислити себе та своє відношення до представників інших націй, спираючись при цьому на історичні факти, письмові джерела, культурні традиції та вірування. Анекдоти є, безперечно, одним з основних виразників цього явища. В них, як і в інших фольклорних текстах, фіксується відношення до представників інших етносів. Національний егоцентризм протиставляє свій спосіб життя, мислення, свої традиції чужим, які маркуються негативізом. Цей негативізм і спрямований на виявлення комічних рис. Природно, що одна і та ж річ не викличе однакової реакції у представників різних етноконфесійних середовищ. Концепція того, що видається смішним, регулюється лінгвістичним, географічним, історичними, соціокультурними та особистими рамками.

Прецедентна ситуація етнофобізму реалізується через певні міжетнічні стереотипи. Стереотип – це стандартна точка зору про соціальні групи чи окремі особи як представники цих груп (Демянков 1996). Стереотипу притаманні логічна форма судження, яка є при цьому дуже спрощена та узагальнена, з емоційним забарвленням, що надає певному класу певні якості чи установки, або ж, навпаки, відмовляє їм в цих якостях чи установках, та, зазвичай, виражається у вигляді речення. Домінуючою для нашої розвідки є розмежовуюча функція стереотипу. Адже кожний анекдот містить певне протиставлення, яке призводить до комічного ефекту. Зазвичай, ці протиставлення є гіперболізовані, що дозволяє підкреслювати одні риси ситуації та замовчувати інші. У цій статті ми спробуємо прослідкувати функціонування етнофобізмів в анекдотичному дискурсі.

Протиставлення однієї нації іншій відбувається на просторово-етнічному (свій/чужий) ґрунті. Все чуже заперечується як смішне, несприйнятне з точки зору здорового глузду, навіть гріховне. За нашими спостереженнями такі анекдоти виникають у тій чи іншій спільноті, де на певній близькій території має місце умовний міжетнічний конфлікт. Конфлікт може мати історичне, політичне чи економічне підґрунтя. Класичним прикладом таких анекдотів у нашій державі є цикл проукраїнця та москаля. Стереотипний українець в анекдоті ладен на будь-що, аби завдати шкди москалям. У наступному тексті міжетнічний конфлікт будується на територіальному протиставленні.

Зловив дядько золоту рибку. Вона виконує його з бажання. - Нехай усє Татаро-Монгольське їго їде у Швецію. Та лиха не робить ! А потім назад. Знялася вся орда і потопала в Швецію... Почти нікого там не порубавши, вернулає назад. [і так три рази] Не ступималась рибка. зпитала: - Ну що тобі, дядьку. Швеція зробила? - А що мені Швеція?

Зате по москалям - 6 раз туди-сюди, туди-сюди!...

Близькоспорідненість української та російської мови не могла не стати джерелом жартів. Петре, ти чув, як ті кляті москалі називають наші несамовиті пестоші до нестями? – Ні. – Пе-е-сттіна. – Петре, ти чув, як ті кляті москалі називають наші несамовиті любощі аж до рання? – Ні. – Се-е-екс. – Петя, ты слышал, как эти чертовы хахли называют наше Клинское? – Нет. – А-ацтой!

Прикладом культурно-символічного маркування прецедентної ситуації є наступний анекдот.

Чорним морем пливе американський есмінець. Аж перед есмінцем виринає субмарина з жовто-блакитним прапором. Поки американці заходяться шукати по довідниках чий же це прапор, що за держава, з підводного човна пускають дві торпеди й топлять есмінець. Субмарина занурюється на перископну глибину та в капітанській рубці відбувається розмова: – Петре, а ти впевнений, що то були москалі? – Аажеж, бачив скільки зірок на прапорі!

Такі етнофобічні ситуації характерні не тільки для відображення україно-російського конфлікту. Схожі анекдоти протиставляють французів арабам, англійців ірландцям тощо. Всі вони комічні герої, які змальовуються деградуючими розумово, непривабливими зовні, тобто людьми «нижчої» категорії. Польського капітана у наступному американському анекдоті може замінити представник іншої нації при стереотипізації такої ситуації в іншому суспільстві.

A Polish Airline passenger plane lands with difficulty on a modern runway just stopping short of disaster. The Polish captain wipes his brow after successfully braking the plane. «Whew!» he says, «that's the shortest runway I've ever seen».

«Yes», says his copilot, looking wonderingly to his left and then to his right, «but it sure is wide».

Варто зауважити, що є доведеним той факт, що кожна етнічна група в США рано чи пізно стає об'єктом таких жартів. Остання література з цих питань свідчить, що афроамериканці, євреї, італійці та пуерто-американці можливо на підсвідомому рівні сприймаються як економічна та статева (фалічна) загроза для типового представника середнього класу США. Вважається, що жарти такого типу мотивуються почуттям страху, а не етнічним егоцентризмом.

Наприклад, у анекдотах про афроамериканців підкреслюється їхній низький соціальний статус, що характеризується безробіттям і високим рівнем злочинності:

Q. How do you stop a black person from robbing your house?

A. Stick a sign on your front door saying «Job Center»!

W głębinach jednego z jezior w Alabamie znaleziono ciało Murzyna.

Było całkowicie oplecione łańcuchami.

Miejscowy dziennikarz pyta szeryfa:

- Co Pan myśli o tej sprawie?

- Myślę, że to typowe dla czarnuchów z naszej okolicy.

- Chciał przepłynąć jezioro, ukradłszy więcej łańcuchów niż mógł unieść

Сюди ж можна віднести єврейський цикл. Однею з мотивацій зневажливого ставлення до євреїв є страх перед їхнім розумом. Адже вони навіть у анекдотах змальовуються розумніми та здатними заробити гроші.

– Ви знаєте, що Мойше помер? – А чим він хворів

– Він нічим не хворів, він помер з голоду. – Як з голоду?! Він що, не міг попросити допомоги? – Міг, звичайно, тільки ви ж знаєте, який він був гордий. – Ну, так і говоріть, що він помер від гордості, тому що з голоду євреї померли не може.

Інтелект євреїв та здатність до крутістьва стереотипізується і в польських анекдотах:

Żyd utawia się z przyjacielem: - Jeśli jutro po południu będzie padał deszcz, to przyjdę do ciebie wieczorem. - A jeśli wieczorem będzie padał deszcz? - Nu, to przyjdę po południu

та дурнями.

Один з поширених стереотипів в американських анекдотах про азіатів – здатність створювати чудові автомобілі, але при цьому все ще мати погані навички водіння. Інша причина чому американці не люблять азіатів, виражена думкою, що у будь-якій ситуації вони вдають, що не розуміють англійської чи іспанської мов:

Being Asian and a woman definitely has its advantages. For example, when you've had a few drinks and have to drive home past midnight, you think you're driving perfectly fine, but in reality you're not. Next thing you know, there's a cop. The cop sees you and doesn't even bother pulling you over, let alone giving you a ticket. Why? Well, he's probably thinking, «This person's not under the influence, it's just an Asian woman driving!»

Негативний гетеростереотип, що стосується як мексиканців, так і азіатів в американських анекдотах, це маркування їх як бідного населення та злодіїв:

What do you get when you cross a Mexican with an Asian? A car thief that can't drive .

Під час Другої світової війни британці масово іммігрували в Австралію (більше півмільйона людей). На позначення таких іммігрантів використовують пейоративно забарвлені прізвиська, що вказують на характерні особливості зовнішності. Так, прізвиська *Pommy* – англієць-іммігрант (британець), що недавно оселився в Австралії, може вказувати на червоні щоки, тому що часом в текстах зустрічаються назва, *pommy-grant*, що буквально перекладається – гранат. З англійської мови *mongrel* – метис, нечистокровний.

Британці також були відомі як *the ten-pound Poms* (буквально британці з 10 фунтами). Мало хто з них в той час добре освоївся, і більшість стали *the classic whingeing Poms*, тобто типовими невдоволеними британцями. Австралійці та британці до сьогодні в певній мірі не сприймають один одного:

A man on a beach sees a shark near a child in the shallows. Ignoring personal safety, he dives in the water and, with his bare hands, kills the shark. He brings the tot to shore and is met with tumultuous applause from spectators. «Geez, mate» says a reporter «You should get a medal. What part of Australia are you from?» Modestly our hero says: «Actually I'm from England.» The next day newspaper headline says «Pommy mongrel kills child's pet.»

Ірландці відомі своєю пристрасстю до алкоголю. Вважається, що вони вживають дуже багато алкоголю (часто вранці), за статистикою 2017 року ірландець випиває 11,6 л алкогольних напоїв на рік. Знамениті національним пивним брендом є Guinness, що є прецедентною назвою.

- *Skąd się wziął taniec irlandzki? - Було za dużo whisky i piwa, a za mało kibli.*

У польській мові *kibel* сленгове слово на позначення туалету.

What's the difference between an Irish wedding and an Irish wake?

One less drunk Irishman.

Переважно в анекдотах циганам приписуються негативні характеристики шахраїв та злодіїв, що характерно для усіх досліджуваних мов:

- *З циганамі неможливо грати у шахи!*

- *Чому?*

- *Тому що вони одразу ж крадуть коней!*

A Romanian and a Gypsy were next-door neighbors.

Everything about their houses, from the tiles on the roofs to the furniture inside to the planks in their fences, was identical.

One day, while talking over the fence, the Romanian says he's thinking of selling his house for \$100k. The Gypsy stops to think for a few seconds before saying he'll also sell his house, but for \$150k.

The Romanian is obviously confused. «But... the houses are the same.»

«Yeah! But my neighbor's not a Gypsy.»

One gypsy says to another...

Back in the day, when I was young, my mother would give me 1 dollar and I would get 2 bottles of milk, 2 breads, 5 kilos of meat... and now... cameras everywhere...

Reporter pyta Cygana

- *Na co pan zwraca uwagę, kiedy bierze pan masło w sklepie?*

- *Na kamery i ochronę.*

Характерна національна риса жителів Італії – підвищена емоційність, і, як наслідок, дуже активна жестикуляція в комунікації:

How do you make an Italian person shut up?

Tie their hands together.

Q: What do you call an Italian with his hands in his pockets?

A: Mute. З англійської mute – беззвучний режим:

Існує стереотип, що багато українських громадян та політиків до сьогодні розмовляють російською та не здатні вивчити рідну мову. Крім того, багато з них зневажає українську мову. Відповідно – 25 квітня 2019 року Верховна Рада України ухвалила закон «про функціонування української мови як державної»:

Яка найскладніша мова у світі? Китайська чи ієрарх?

- *Українська!!! - Чому? - Половина українців і досі не можуть її вивчити...*

Найпоширеніша інформація про Україну – Чорнобильська катастрофа, 1986 року:

Zastanawiali się na Ukrainie, co posadzić wokół Czarnobyla:

- *Buraki. - Nie, bo krowy pozdychają. - No to może ziemniaki. - Nie, bo się ludzi potruje.*

- *A to chuj! Posadźmy tytoń, a na papierosach napiszemy MINISTER ZDROWIA OSTRZEGA*

PO RAZ OSTATNI...

Мовно-стилістичні засоби відтворення прецедентності та стереотипності в етнічних анекдотах. Найчастіше для створення комічного ефекту в анекдотах використовується мовна гра або каламбур. Поняття «каламбур» та «гра слів» найчастіше ототожнюються в лінгвістиці. Т. П. Карпуніна зазначає, що ці «поняття визначаються як засоби художньої виразності, які функціонують в мові як жарти, створенні на основі полісемії, омонімії та схожому звучанні слів» (Карпуніна 2007, 81).

Основними елементами каламбуру є, з одного боку, однакове або близьке, до омонімії, звучання (в тому числі й звукова форма багатозначного слова в його різних значеннях), з іншого – невідповідність, антонімія, між двома значеннями слів. Сутність каламбуру полягає в зіткненні або, навпаки, в несподіваному об'єднанні двох несумісних значень в одній фонетичній формі.

Так, омонімія виникає коли два або більше слів ідентичні як у написанні, так і у вимові, наприклад, коли лексема *occupation* у значенні *час проживання за кордоном* протиставляється іменнику *окупація*:

German guy at the French border.

A German guy is at the French border.

The French customs officer asks him some questions.

-Name? -Karl Schmidt.

-Place of Residence? -Munich.

-Occupation? -Oh, no, no. I'm just visiting.

A Russian comes to the Ukrainian border.

The Ukrainian border guard asks, «Name?»

The Russian answers, «Boris.»

The border guard asks, «Occupation?»

The Russian says, «No, just visiting.»

Лексема *polish* в англійській мові може використовуватись як у значенні польська мова так і у значенні *чистий*:

What's the cleanest language in the world? – Polish.

Етноніми можуть підкреслювати вороже ставлення однієї нації до іншої, що спостерігаємо у протиставленні німців до поляків: *Polish – поляк, polish – полірувати*:

What do Germans use to clean their shoes? Polish.

Власні імена, антропоніми та топоніми представляють надзвичайно активну та своєрідну

групу компонентів каламбуру. Практично кожне ім'я можна вважати потенційним каламбуром або основою до нього. Наступний приклад омонімії – популярне мексиканське ім'я *Howe* протиставляється англійському пожежному терміну *hose* (пожежний рукав):

What did the Mexican fire chief name his two sons? Howe A and Howe B!

Схоже явище спостерігається при протиставленні імен людей з загальноживаними лексемами: *Candy – candy* (цукерок), *Penny – penny* (монета в один цент), *Brandy – brandy* (напій брєндї) та *Dick – dick* (ненормативне позначення чоловічого репродуктивного органу):

One for Canadians

A psychiatrist was conducting a group therapy session with four young mothers and their small children. «You all have obsessions,» he observed.

To the first mother, (from Toronto) Mary, he said, «You are obsessed with eating. You've even named your daughter Candy.»

He turned to the second Mom, (from Montreal) Ann: «Your obsession is with money. Again, it manifests itself in your child's name, Penny.»

He turned to the third Mom, Joyce (from North Bay): «Your obsession is alcohol. This too shows itself in your child's name, Brandy.»

At this point, the fourth mother, (from Newfoundland) Kathy, quietly got up, took her little boy by the hand, and whispered, «Come on, Dick, this guy has no idea what he's talking about. Let's pick up Peter and Willy from school and go get dinner.

Словосполучення *fishing pole*, що має два значення – вудочка та польський рибалка: *What do you call a Polish fisherman? – A fishing pole.*

Крім того, в текстах анекдотів часто спостерігається міжмовна омонімія. Наприклад, іменник – *kinder*, що з німецької перекладається як *дитина*, та прикметник англійською мовою – *доброзичливий*:

No matter how kind you are... No matter how kind you are, German kids are kinder.

Англійський іменник *city* (місто) та *tsidii*, що з мови навахо перекладається – *птах*. (Навахо, індіанський народ, що проживає на території США):

Spelling Bee... Navajo style

At a local Spelling Bee contest, a young Navajo child was asked to spell «City.»

The young child gets up, brushes her hair back with her fingers, straightens her dress, stands tall and begins spelling..... uhh... b....i....r....d....

Upon finishing she says proudly with a smile, repeating the word, «Tsidii.»

Note: for non-Navajo speakers, the word tsidii means «bird» in Navajo.

Наведемо приклад міжмовної омонімії у польській та англійській мовах: *present* (теперішній) – *prezent* (подарунок):

Jaki jest najlepszy prezent dla Anglika? – Present perfect.

Англійське слово *Polish* (поляк) схоже за звучанням до польського дієслова – *palisz*, що означає *курити*. Фонетичне непорозуміння:

Stoi Polak przed sklepem i pije piwo. Podchodzi do niego Anglik i się pyta: – Polisz? – Nie, pije.

Фонологічний каламбур можна назвати паронімічним, коли слова подібні, але не ідентичні в написанні й вимові (Graeme 2004, 13).

У наступному прикладі, топонім *Iran* (Іран) передається за допомогою пароніму *Iran-ic* (однокореневі лексеми, які відрізняються суфіксом та одним звуком), має наближене значення до слова *ironic* (іронічний):

Persians are funny... ..Their jokes are always so Iran-ic.

Абревіація *International Bank Account Number (IBAN)* – міжнародний номер банківського рахунку нагадує російське ім'я Іван – *Ivan*:

What is the name of a Russian man who has a checking account? IBAN.

Наближення слів за звуками: англійське слово *check* – перевірка та польський етнонім *Czech*: *I have a Polish friend who is a sound technician, and a Czech one too.*

Оскільки значення фразеологізмів часто не збігаються із сумою значень окремо взятих їх компонентів, це слугує чудовою основою для створення каламбуру шляхом буквализації

значення компонентів. У прикладі, наведеному нижче, ідіоматичне значення *trafiac do* – потрапляти до всіх та стріляти у всіх. Анекдот є прецедентною алюзією на радянсько-фінську війну:

- *Dlaczego w Rosji nie ma świętego Mikołaja, tylko Dziadek Mróz?*

- *Bo Rosjanie mają złe wspomnienia z Finem, który trafił do wszystkich.*

Поєднання лексеми *marksman* – стрілок (фахівець з точної стрільби) з іменем відомого засновника *марксизму* – Карлом Марксом демонструється у наступному анекдоті: *What do you call a communist sniper? - A marxman.*

Бойове мистецтво джю-джитсу – *ju-jitsu* у співвідноситься з етнонімом *jew* (еврей):

Whats the best way to defend yourself in Isreal? - Jew-jitsu.

Висновки та перспективи дослідження. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що етноцентризм є одним з головних факторів протиставлення етнічних спільнот в рамках бінарної опозиції «свій-чужий».

Основні риси анекдоту, як модифікації фольклору, визначаються анонімністю, своєчасністю, наративністю та тісним зв'язком з народною традицією. Як різновид комічного, анекдот містить в собі такі категорії мовленнєвого жанру: завершеність, зв'язність, інформативність, модальність, інтертекстуальність та інші.

Основними функціями прецедентності та стереотипів у тексті анекдоту є конкретизація та спрощення сприйняття представниками одного етносу представників іншої спільноти. Анекдот етнічної тематики є одним з найбільш продуктивних джерел підтвердження існування національного характеру за допомогою висміювання стереотипів, що склались в процесі міжкультурних комунікації представників етнічних спільнот. Формування сукупності асоціацій, що пов'язують цільову групу з набором описових характеристик, створює підґрунтя процесу стереотипізації.

Перспективним вважаємо дослідження явища прецедентності та стереотипності на матеріалі інших текстів.

Література

- ДЕМЬЯНКОВ, В.З. (1996): *Стереотип: Краткий словарь когнитивных терминов*. Москва: Филологический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова, с.177 – 179.
- КАРПУХИНА, Т. П. (2007): *Игра слов и морфемный повтор: комическое «состояние» смыслов в словах с общей морфемой (на материале английской художественной прозы)*: В *Вестник ВГУ. Серия: «Лингвистика и межкультурная коммуникация» Вып. 1*. Хабаровск, с. 81-89.
- КРАСНЫХ, В.В. (2003): *«Свой» среди «чужих»: миф или реальность?* Москва: Гнозис.
- ПІХТОВНИКОВА, Л. С. (2000): *Еволюція німецької віршованої байки (XII-XX ст.): жанрово-стилістичні аспекти*. Київ: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка.
- ШМЕЛЕВА, Е. Я. (2002): *Русский анекдот. Текст и речевой жанр*. Москва: Языки славянской культуры.
- GRAEME, R. (2004): *The Linguistic Analysis of Jokes* <<http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=109383805>> [online]. [cit. 20. 06. 2019].

Профіль автора:

Пальчевська Олександра Святославівна
Кандидат філологічних наук, доцент
Наукові інтереси: лінгвокультурологія, етнолінгвістика.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
palch56@ukr.net

Профіль автора:

Губич Петро Володимирович
Наукові інтереси: лінгвокультурологія, етнолінгвістика.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
palch56@ukr.net

Author's Profile:

Palchevska Oleksandra
PhD in Philology, Associate Professor
Scientific interests: Linguoculturology, Ethnolinguistics.

Lviv State University of Life Safety
palch56@ukr.net

Author's Profile:

Hubych Petro
Scientific interests: Linguoculturology, Ethnolinguistics.

Lviv State University of Life Safety
palch56@ukr.net